

העדר במרחביה בתשכ"ו

הרכב העדר לפי פרים ב' 1.10.65

הפר	מס' הפרות	באחוזים מכלל החולבות
פלד	29	16.5
תור	26	15
חמדן	17	10
דנדי	10	
הראל	9	
עוזי	9	
קישון	8	
מקסים	7	

תוצאות ההמלטות בתשכ"ו

אין לציין עונת המלטות מרוכות, ולמעשה מתחלקות ההמלטות לכל חודשי השנה. המליטו 129 פרות, 79 מבכירות, בכלל זה 8 לידות של תאומים, 9 וולדות מתו בהמלטה (5 עגלים, 4 עגלות — מהן — זוג תאומות שנולדו מתות). נולדו בס"ה 203 וולדות חיים, מהם 110 עגלות ו-93 עגלים.

פיטום העגלים

ס"ה שיווקו 100 עגלים. גילם הממוצע בעת השיווק היה 432 יום. תוספת המשקל הממוצעת ליום 1.140 ק"ג. הרכב התפריט: 84% מ"מ (תערובת וגרעיני כותנה), 16% מזון גס ועסיסי (שחת, תחמיצים ותוצרי לוואי).

עגלים לרבייה

בסוף תשכ"ו נמכר לאגודת „און" העגל „מרחב", בן הפרה „זהבה" והפר השבדי „דא" נילר.

המצב בעדר בני-הבקר

בתשכ"ו היה עדיין פחת של 10% בבני-הבקר בגיל צעיר. במשך השנה, נעשו מאמצים רבים לשיפור המצב. סככת היונקות שופצה, הוגדל הרווח בין הכלובים, הותקנו תריסי ברזל שנוהגים לפתחם ביום שמש ולסגרם ביום סגר ריר. שיפור התנאים, שיגרת העבודה החדשה ומטפל קבוע נתנו את אותותיהם ובשנת תשכ"ז ירד הפחת בבני-בקר צעירים כמעט לאפס. אנו

העדר והתנועה בו

	1.10.65	30.9.66
פרות	175	189
עגלות	187	188
עגלים	102	87
ס"ה	464	464

מספר החולבות גדל ב' 14.

מספר ראשים בממוצע שנתי:

פרות	179
עגלות	189
עגלים	95

בשנים האחרונות חלה ירידה הדרגתית במס' פר העגלות לפרה: בתשכ"ג 1.14, בתשכ"ו 1.04. במשך שנת תשכ"ו נמכרו 9 עגלות לאיראן. אנו נוהגים לגדל את כל העגלות ולבצע את הבירור אחרי ההמלטה הראשונה. בתשכ"ו היה שיעור היציאה 34%; יצאו את העדר 61 פרה; מהן — 19 מבכירות (שהן 31% מהיוצאות).

סיבות היציאה של פרות בתשכ"ו

אי-התעברות	28
הפלות	8
דלקות עטין	6
בירור (מחמת תנובה נמוכה בעיקר)	19
ס"ה	61

5 עגלות נמכרו לבשר עקב קשיים בהתעברות. פרות רבות סבלו מציסטות, והטיפול הממור שך הביא בהכרח להוצאת חלק מהן, כשתנובתן פחתה. מספר ההזרעות לפרה עד להתעברות היה 2.45 ולעגלה 2.15. מצב מדאיג האומר דרשני, ומחייב פעולה נמרצת לאיתור הסיבות ושיפור המצב.

ליתר הפרים (ברובם צעירים) היו 3¹ בנות. המספרים הנ"ל מצביעים על מדיניות טיפוח מכוונת ומתוכננת בשנים הקודמות, שכתוצאה ממנה הטביעו מספר פרים את חותמם בעדר ותרמו להעלאת רמתו.

שם הן מקבלות מאקסימום 2 ק"ג תערובת + מנית מזון גס מותאמות לגילים השונים; המס-פוא הגס, רובו מהסוגים הזולים יחסית (תחמי-צים ותוצרי לוואי). בעונת השפע של מספוא ירוק, מפסיקים להגיש את התערובת. העגלות מסומנות להזרעה בהתאם למשקל גופן (365 ק"ג, בגיל של 14-15 חודש); ב-3 החודשים שלפני ההמלטה מקבלות העגלות 3 ק"ג מ"מ כתוספת למנת הקיום ("הכנה").

ההזנה

לכל העדר, כולל עגלי המרבק, הוצאו 1,469,000 יחידות מזון, לפי היחס של 66% מ"מ ו-34% מזון עסיסי וגס. מהמזון העסיסי והגס שעמד לרשותנו, קיבלו החולבות את המשובח ביותר, והעגלות הגדולות (מגיל 8 חודשים ומעלה) את המזון הזול ביותר, שלא תמיד היה מאיכות משובחת.

הזנת החולבות

מזון מרוכז 72% (כולל תערובת, גרעיני כותנה, ופולפה יבשה), שחת 7%, תוצרי לוואי 10% (כולל סחיט טרי של סלק סוכר, תחמיץ מסחיט זה וקליפות תפוזים טריות), מספוא ירוק (תלתן ותיירס 11%).

עונת התלתן מתחילה אצלנו בנובמבר והירק הזה מחליף אז את התיירס הירוק. מאחר המזון המרוכז מהווה 72% בתפריט, הקדשנו תשומת לב מיוחדת לנקודות הבאות: (א) גיוון; (ב) מספר הארוחות ביממה. החולבות מחולקות לחמש קבוצות-תנובה. פרה שהמליטה, מצטרפת לאחת משתי הקבוצות הגבוהות א' וב', והנמוכה בתנובה באותה קבוצה מועברת לקבוצה ג' וכך הלאה.

ההפרשים בתנובה הממוצעת בקבוצות וגודל הקבוצות הם בערך כך:

הקבוצות	התנובה ק"ג	מספר הפרות בקבוצה
קבוצות א'-ב	40-30	72
קבוצה ג	28-23	36
קבוצה ד	22-15	36
קבוצה ה (מתייבשות)	15-10	20

מחזיקים את הוולדות בכלובים עד גיל שלושה שבועות בערך. במשך חמישה ימים מקבלים הם חלב אם (3 הגמעות ביום). כל וולד מקבל שתי זריקות של סאָרום (50 סמ"ק ביום הראשון + 50 סמ"ק ביום השלישי), שמפיקים מדם פרות מבוגרות, בזריקה תוך שרירית, כדי להקנות לוולדות הרכים ווגדנים, בנוסף לאלה שהם מקבלים בקולוסטרום, ומעבר לתקופה, בה נוגד-נים מהקולוסטרום יכולים להיקלט. השלשולים בדרך כלל קלים, וליתר ביטחון ניתן טיפול באנטיביוטיקה במשך שלושה ימים (סוג האנטיו-ביוטיקה נקבע לפי בדיקות רגישות במעבדה); כמו כן משתמשים אנו, לעצירת השילשול, בחומצה טאַנית ופחם. בגיל שבוע מקבל כל וולד זריקת וויטאמין A+D. בכלובים מגישים לוול-דות: תערובת (סטארטר), ומים בדליים, שנשר טפים אחת ליום. במקרה של שילשול קשה ואיבוד נוזלים, מקבל הוולד זריקה תת-עורית של אלקטרוליטים (פעם או פעמיים ביום, בהתאם לצורך). כל הטיפולים הרפואיים נעשו ונעשים בהדרכתו ובפיקוחו של רופא "החקל-אית", ד"ר בן-ציוני. הכלובים הרצפות שבתוכם נרחצים אחרי כל וולד ומקבלים חיטוי מתאים. אין אצלנו רפת המלטה, הפרות ממליטות במדור שבסככה, בו מרוכזות הפרות היבשות ואנו משתדלים לשמור במדור זה על תנאים היגיינאיים מתאימים.

מגיל שבוע עד שלושה חודשים מגמיעים את הוולדות פעמיים ביום בתחליף חלב (מילק-וויט) — 2.5 ליטר בכל הגמעה. מגיל שלושה חודשים, במשך 15 יום, הגמעה אחת ליום; בגיל שלושה שבועות מעבירים את העגלים והעגלות מהכלובים לסככת הגידול ושם הם מוחזקים בתאים בקבוצות של 8 עד לגמילה. בכל תא — סידורים והאבסה חפשית של תערובת (סטארטר) ; שחת משובחת ערוכה באיבוס 24 שעות ביממה.

עם הגמילה מעבירים את העגלים והעגלות לתאים נפרדים ונפסקת ההאבסה החופשית. העגלות מקבלות אז 4 ק"ג תערובת ליום ומג-דילים בהדרגה את מנת המזון הגס. בגיל 8 חודשים בערך, עוברות העגלות לסככה אחרת,

דוגמאות של מנות מזון בעונות השנה השונות
(בממוצע לכל הקבוצות)

מאי—יולי:

סחיט רטוב 30*25 ק"ג
שחת 4*3.5 ק"ג

אוגוסט—אוקטובר:

תחמיץ סחיט סלק סוכר 6 ק"ג
תירס ירוק 15 ק"ג
שחת 3*2.5 ק"ג
פולפה יבשה 1.5 ק"ג

נובמבר—ינואר:

תחמיץ סחיט סלק סוכר 6 ק"ג
תירס ירוק או תלתן 14 ק"ג
שחת 3.5 ק"ג
פולפה יבשה 1.5 ק"ג

פברואר—אפריל:

תלתן 35*30 ק"ג
שחת 3.5 ק"ג
קליפות הדר 5*4 ק"ג

קליפות הדר משמשות להזנת בני-הבקר וזהו גם מלאי למקרה של תקלות בהספקת הירק לחולבות.

החליבה

מאמצים רבים הוקדשו לשיפורים בשטח זה. החולבים, שהיו רובם קבועים, הכירו יפה את כל הפרות וביצעו את מלאכת החליבה בנאמנות. הקפדנו לשמור על היגיאנה בחליבה, ותרמו לכך הרבה ברזי השטיפה החדשים לשטיפת מכונות החליבה בין פרה לפרה (ברזים שבאו במקום שוטפי הגביעים הישנים), המאפשרים שטיפה טובה יותר. עזר לנו וליווה אותנו בעצותיו ד"ר ברחשה טיפול מתאים ומסודר במכונת החליבה על כל הצידוד שבו עשו יום-יום ביסודיות הבנות שבצוות העובדים, וכמו כן הן עזרו הרבה בעבודות המשרד. תוצאות הפעולות הנ"ל לא אחרו לבוא: שיעור דלקות העטין היה נמוך יחסית ואפשר לומר שמשטר החליבה הנכון תרם במידה רבה להעלאת התנובה. הטיי פול בדלקות עטין היה מסודר, והתנהל רישום מדויק של הטיפולים בכרטיסי הבריאות.

הקבוצות איב קיבלו מ"מ ללא קיצוב במכון החליבה (7-8 ק"ג ליום בשלוש חליבות) וב-סככה — ארוחה אחת של 5 ק"ג בנוסף לזה — בשעה 11.00, ארוחה של 2 ק"ג גרעיני כותנה ובשעה 13.00 1.5 ק"ג פולפה יבשה. בס"ה 15-16 יחידות מזון במ"מ ליום ו-4.5 יחידות מזון גס, עסיסי או תוצרי-לוואי. הקבוצות ג' וד' קיבלו מ"מ בצורה פחות או יותר מבוקרת במכון החליבה והצריכה הממוצעת היתה 6 ק"ג. בסככה ניתנו להן תוספות לפי התנובה הממורצת של הקבוצה.

מאחר והפרות גבוהות התנובה אינן מסוגלות לאכול הרבה בשיא התחלובה, הוספנו 2-1 ק"ג מ"מ מעל התצרוכת הנורמטיבית לקבוצות ג' וד' כדי לשמור על מצב גופני תקין במשך כל תקופת התחלובה. גרעיני כותנה קיבלו רק קבוצות א', ב' וג'.

הקפדנו על מספר ארוחות רב ככל האפשר, ניקוי יסודי של האיבוסים בבוקר, הזזה תכופה של המזון אל הפרה — פעולה שמעודדת את הפרות לגשת לאכול. בקיץ מקבלות הפרות בחצר ההמתנה מקלחות, ונוסף על כך, מובלת כל קבוצה ל-15-20 דקות בצהריים למקלחת נוספת. שאחריה ניגשות רוב הפרות לאכול באיבוסים.

נוסף על השוקתות בחצרות ובסככות, עומדות לרשות הפרות שוקתות גם בחצר ההמתנה וביציאה מהמכון ומספקות לפרות שפע של מים. מינראלים: אבני מלח-סדום עמדו לרשות הפרות בכלים מיוחדים בחצרות במשך כל השנה.

המזון הגס, מספוא ירוק ותוצרי לוואי

החולבות קיבלו לא פחות מ-3 ק"ג שחת ומנות גדולות יותר — בימים שלא היתה הספקה סדירה של ירק. יש לציין שהשחת היתה טובה. מהודש נובמבר עד אמצע מאי, קיבלו הפרות תלתן; מאמצע מאי עד סוף יולי — סחיט סלק סוכר טרי, ללא ירק; מסוף יולי עד נובמבר — תירס ירוק וכמו כן מסוף יולי עד מארס — תחמיץ מסחיט סלק סוכר. במידת הצורך השלימה פולפה יבשה את מנת המזון.

בעיות גידול בנִיבֶקֶר בעדר גניגר

עד להתחלת הנדידה היינו מגמיעים בדלי את הוולדות בקולוסטרום שחלבנו ברפת ההמִ' לטה, אולם כשהרחקנו נדוד לא יכולנו כמובן לספק את הקולוסטרום במצב טוב והנהגנו יניקה למשך שלושת הימים הראשונים לחיי הוולד, בהשאירנו אותו ליד האם.

מניסיון הנדידה למדנו שהמחזור הראשון של וולדות, שהחזק במקום החדש, כמעט שלא חלה, או שהמחלה היתה בצורה קלה ביותר; אולם במחזורים הבאים, אף אם לא שוכנו באותם הכלובים, התחלואה הלכה והחמירה, ואז היינו נוטשים "עמדה" זו ועוברים שוב למקום חדש. הכלובים והציוד, בטרם השתמשנו בהם שוב, נשטפו ע"י מרסס מוטורי והוחזקו ב"אמבט שמש" במשך חודש־חודשיים.

בשיטת טיפול זו הלכו ופחתו קרבנות השיל־ שול הלבן ובשנת תשכ"ז מתו בס"ה 3 וולדות מתוך 232 וולדות שגידלנו באותה שנה; הרי זה הישג רציני למדי. כיוון שנוכחנו ביעילות הנדידה בנינו בזמן האחרון שלושה מישטחי כלובים חדשים, בנוסף למישטח הישן שליד רפת ההמלטה. בכל מישטח כזה יש מקום ל־20 כלובים עם רצפות חריצים מעץ. בכלובים אנו

אחת הבעיות החמורות בעדרנו היווה השיל־ שול הלבן בבני־הבקר הרכים. מחלה זו תוקפת את הוולדות בגיל של 8-5 ימים; אלה שאינם מתגברים על המחלה, מתים תוך 3 שבועות, ואלה שמבריאם, מפגרים בגדילתם ובהתפתחותם. התמותה מחמת מחלה זו הלכה ורבתה החל מתשכ"ב, והיא הגיעה ל־13%-14% מהוולדות שנולדו חיים בשנים תשכ"ג ובמחצית הראשונה של תשכ"ד.

מניסיוננו בעבודה נוכחנו שהוולדות שהיינו מגדלים ומשכנים לא במקום הקבוע שליד רפת ההמלטה, כמעט שלא הותקפו במחלה, ואלה שחלו הבריאו על הרוב, כי חלו בצורה קלה יותר. תופעה זו עוררה אותנו "לנדוד" עם הוולדות הרכים ממקום אחד למשנהו. גם מדריך מטעם מינהל ההדרכה תמך ברעיון זה. ברור היה מראש שבמקומות החדשים אין להשתמש בכלובים ובציוד מהמישטח הקבוע שליד רפת ההמלטה. בתחילה סידרנו כלובים מתבילות קש, או מלוות־עץ משומשים; כן השתדלנו לבצע את הטיפול במקומות החדשים ע"י עובדים אחרים. בקיץ, אף נדדנו עם השגר לחורשת הזיתים ובחורף — החזקנום בין המתבנים השונים.

הרפד

אחת מהנקודות החשובות במימשק — הטי־ פול הנכון ברפד, בחצרות ובערמות הזבל. כל זה הודות לזבלן שלנו, שדאג לתוספת רפד מדי יום ביומו, לניקוי החצרות ולטיפול בערמות הזבל.

תנובת החלב

תוצאות הביקורת הרשמית של התנובה בתשכ"ו היו כדלקמן:

מספר הפרות בממוצע	178.8
ק"ג חלב לפרה	8,067
ק"ג שומן לפרה	243
אחוז השומן	3.01

בתשכ"ו נתקבלו סיכומים (תקופות תחלובה שלמות) של 83 פרות ו־38 מבכירות.

38 מבכירות הניבו בממוצע 7,132 ק"ג חלב.

38 פרות סיכמו תחלובה שניה והניבו 8,179 ק"ג.

20 פרות סיכמו תחלובה שלישית והניבו

8,278 ק"ג; 14 פרות סיכמו תחלובה רביעית

והניבו 10,057 ק"ג; 11 פרות סיכמו תקופות 5,

6, 7 והניבו 9,261 ק"ג.

מתוך התנובות הנ"ל סיכמו 20 פרות מעל

10,000 ק"ג.

סיכום

יחס העובדים לענף והמאמצים שהשקיע הצוות, הם שהביאו לרמת מימשק גבוהה ולהישיגים שהגענו אליהם, ואני מאחל לעצמנו שנמשיך להתקדם ולשפר, ונתברך בהישגים נוספים.

אלעד אפרתי

קיבוץ מרחביה, דצמבר 1967